Kultur- och fritidsnämnden

Tjänsteskrivelse - Svar på Remiss – Parallella samhällsstrukturer

Förslag till beslut
Kultur- och fritidsnämnden beslutar att denna tjänsteskrivelse utgör nämndens svar på Remiss av SOU 2026:53 Parallella samhällsstrukturer - ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap.

Ärendet i korthet
Gävle kommun har mottagit Remiss av betänkandet Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap (SOU 2026:53) från Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet.

Styrning och stöd har beslutat att remissen ska sambesvaras av kommunstyrelsen, socialnämnden, utbildningsnämnden, arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden samt kultur- och fritidsnämnden. Kommunstyrelsen sammanställer och inger remissvaret för Gävle kommun.

Svar från kultur- och fritidsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden delar utredningens bedömning att långsiktigt arbete för delaktighet, tillit och inkludering är avgörande för att motverka utanförskap och förebygga framväxten av parallella samhällsstrukturer. Särskilt positivt är att utredningen lyfter betydelsen att stärka det förebyggande och främjande arbetet för barn och unga.

Bibliotek, öppen fritidsverksamhet för unga, kulturskola, föreningsliv samt kultur- och idrottsaktiviteter spelar en viktig roll i att bygga tillit till samhällets institutioner. Dessa verksamheter når många barn, unga och vuxna i deras vardag och kan bidra till kunskap om demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet samtidigt som de erbjuder trygga sociala sammanhang och positiva förebilder. För att detta ska få effekt krävs dock långsiktiga investeringar och ett nära samspel mellan kommunala verksamheter, civilsamhälle, skola, socialtjänst och andra aktörer.

Utredningens betoning på civilsamhällets betydelse är välkommen. Föreningslivet är en av de starkaste arenorna för att skapa gemenskap över sociala, kulturella och ekonomiska gränser. Genom delaktighet i föreningslivet får människor möjlighet att utveckla demokratiska färdigheter, bygga sociala nätverk, mötas på lika villkor och stärka sin känsla av tillhörighet i samhället. Samtidigt är det viktigt att understryka att även civilsamhällets organisationer behöver långsiktiga förutsättningar för att kunna bidra till social sammanhållning och integration. Det krävs förutsägbara villkor, hållbara finansieringsformer och ett tillitsbaserat samarbete mellan offentlig sektor och föreningsliv.

Utredningen beskriver hur barn och unga riskerar att påverkas av normsystem som begränsar deras fri- och rättigheter. Kultur- och fritidsnämnden håller med om, och vill särskilt betona, betydelsen av en meningsfull fritid som skyddsfaktor för barn och unga. Deltagande i idrott, kultur och organiserad fritidsverksamhet bidrar till positiva sociala sammanhang, framtidstro, egenmakt och tillhörighet. Dessa faktorer är centrala för att förebygga utanförskap, negativ social kontroll och rekrytering till kriminalitet. Det är viktigt att det finns tillgängliga och inkluderande fritidsaktiviteter, där barn och unga ges möjlighet att utveckla självständighet och sociala relationer utanför familjens eller gruppens strukturer.

Kultur- och fritidsnämnden framhåller vikten av att det förebyggande arbetet inte enbart riktas till områden eller grupper där utanförskapet redan är omfattande. Kultur- och fritidsverksamhet når brett och kan bidra till inkludering, demokratiskt deltagande och social sammanhållning innan problem utvecklas.

Utredningen fokuserar i hög grad på problem som kopplas till integration och vissa minoritetsgrupper. Samtidigt kan starka sociala, kulturella, geografiska eller religiösa gemenskaper och normsystem utvecklas inom många delar av samhället. Skillnader i tillit till offentliga institutioner, samhällsdeltagande och värderingar återfinns exempelvis mellan stad och landsbygd, mellan grupper med olika utbildningsbakgrund och mellan olika religiösa och sociala gemenskaper. Detta talar för att fenomenet bör förstås som bredare än en integrationsutmaning och även analyseras utifrån social sammanhållning och delaktighet i samhället i stort. Det är viktigt att påpeka att dessa grupper och gemenskaper också kan fungera som goda krafter, som arbetspartners och en väg att nå fram med samhällsinformation och demokratistärkande insatser till människor i utanförskap.

Det är av stor vikt att arbetet mot parallella samhällsstrukturer utformas på ett sätt som inte riskerar att minska människors vilja att delta i kultur- och föreningsliv eller skapa misstänksamhet mot civilsamhällets organisationer. Människors rätt att organisera sig i olika gemenskaper är grundläggande i ett demokratiskt samhälle. Fokus bör därför ligga på att motverka de normer, maktstrukturer och handlingar som begränsar individers fri- och rättigheter, snarare än på kulturell eller etnisk tillhörighet i sig.

Angående utredningens förslag om att införa ett demokrativillkor i kommunernas bidragsgivning (sid. 512 i utredningen) så har kultur- och fritidsnämnden sedan flera år tillbaka beslutat om regler för föreningsstöd. Där framgår tydligt att stöd inte ges till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten, till exempel kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter eller motarbetar det demokratiska styrelseskicket. Utmaningarna ligger i att kontrollera och bedöma detta i praktiken, vilket också är i linje med komplexiteten som beskrivs i utredningen.

Sammanfattningsvis bedömer kultur- och fritidsnämnden att sektorn har en betydande roll i arbetet för ökad integration, stärkt demokratisk delaktighet, tillit och social sammanhållning. De åtgärder som föreslås i utredningen bör därför

kompletteras med ett tydligare erkännande av kulturens, fritidens och civilsamhällets betydelse som förebyggande och sammanhållande kraft i samhället. För att nå framgång krävs stöd för kultur- och fritidsverksamheternas arbete med:

- biblioteken som arenor för samhällsinformation, tillitsbyggande samt demokratistärkande insatser bland annat genom stärkt medie- och informationskunnighet,
- långsiktiga och förutsägbara villkor för civilsamhällets organisationer inklusive konsekvent och förutsägbart stöd till föreningslivet i socioekonomiskt utsatta områden,
- öppen ungdomsverksamhet och tillgängliga kultur- och fritidsaktiviteter för barn och unga som skyddsfaktorer mot utanförskap och rekrytering till kriminalitet,
- utvecklade samverkansformer mellan kultur- och fritidsverksamheter, skola, socialtjänst, polis och civilsamhälle,
- fortsatt fokus på tillit, delaktighet och social sammanhållning som grund för ett långsiktigt integrationsarbete.

Dessa perspektiv behöver ges en mer framträdande roll i det fortsatta nationella arbetet mot parallella samhällsstrukturer och för ökad integration.

Beslutsunderlag
Remiss av SOU 2026:53 Parallella samhällsstrukturer - ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap
Följebrev från Arbetsmarknadsdepartementet - Remiss av SOU 2026:53 Parallella samhällsstrukturer
Följebrev från kommunstyrelsen - Remiss av SOU 2026:53 Parallella samhällsstrukturer

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen